

בתמימותנו קנינו את הטיעונים על ממשלה שאסור לה להיות מעורבת בכלכלה. ומה קיבלנו "במקום"? דלומי על בלוף השוק החופשי • עמוד 2

"מה יהיה הלאה? כיצד הדור שלנו ייקח את המשא על גבו?" שואלים צעירים מהקיבוץ הדתי אחרי ליל שימורים בארזות יצחק • עמוד 3

לא חייבים לרוץ, אבל מומלץ מאוד לא להחמיץ את התערוכה הייחודית שתלו חברי גן שמואל על הגדר הקיבוץ לכבוד חג ה-90 • עמוד 4

תמוז תש"ע • יוני 2010 • גיליון 17

סדר יום אחר

שותפות בתיקון האדם והעולם

העובדה שדרך העבודה ניתן להקנות לנער ערכים כמו אחריות, עזרה הדדית, רצינות ויוזמה, אינה יכולה לפרנס ולהחזיק מערכת עבודת ילדים במאה ה-21, כשרוב ענפי הקיבוץ אינם זקוקים עוד לעבודת הנוער. צריך להוביל סדר יום חינוכי חדש ולחנך לערכים אלה גם דרך פעילויות אטרקטיביות אחרות

כי מישוהו החליט להילחם בערך העבו"דה. חיי הרווחה והשפע, בהם אנו חיים, מביאים לצמצום ימי העבודה אצל המ"בוגרים, קל וחומר אצל הילדים.

המרדף אחר הכסף ועודף הפנאי

מחקרים בתחום העתידנות עסו"קים כיום בשאלה, מה יקרה מחר עם עודף הפנאי שיהיה למבוגרים, כשב"שביל לחיות חיי רווחה ועושר לא נז"רקק אלא לשלושה-ארבעה ימי עבודה בשבוע! בכלל, חיי הרווחה והשפע הפכו את הכסף לדבר שכמעט ואין לו ערך. האבסורד, בו אנשים בעלי הון עצום לא מפסיקים לדרוף אחר הכסף, אולי מוזה, אך הוא קיים.

ליותר ויותר אנשים בישראל יש די ממון כדי להשיג כל דבר שהם רוצים וצריכים לו, ואף הרבה יותר מכך. זו המציאות בה אנו חיים ובה אנו מבקשים לחנך את בנינו לערך העבודה. מותר גם לברך על שהגענו לרווחה כזו, שבה בנינו נוער משקיעים שנותיהם בלימודים וב"רכישת השכלה ואינם נדרשים לעבוד למחיית משפחתם, אך עדיין אנו מבק"שים לחנכם גם לערך העבודה.

זכות קיום עצמאית

או מה עושים במציאות כזו? ראשית, אסור לנו לברוח לכל מיני המשך בעמ' 6

וגם מנצלת כל חלקה טובה לחקלאות, אך כל זאת נובע בראש ובראשונה משי"קול כלכלי קר. נדמה לי, שהמניע הזה – שיקול כל"כלי קר – אינו תורם רבות למשמעו"ת העמוקה של ערך העבודה: שותפות בתיקון האדם והעולם. ולא רק שאיננו תורם, אלא אף מהווה גורם שלילי ומ"זיק. השיקול הכלכלי מביא למדידת העובד/ת אך ורק ע"פ תועלתם הכל"כלית. הוא מביא את האדם לעבוד רק תמורת גמול חומרי. הוא השיקול היחיד שיכריע, אם קרקע תעובד או תזנח. לענייננו, משמעות העבודה שהשי"קול הכלכלי הוא עליון, ואין בלתו, היא אחת: אין תכלית ואין תוחלת לעבודת בנינו. הם לא "כלכליים".

הענפים כבר לא זקוקים לבני הנוער

כשאנו באים לבחון, כיצד לחנך לערך העבודה, עלינו לדעת שניים: א. מהי מהותו של הערך. ב. מהי המציאות בה אנו פועלים. קצת על המציאות: למעשה, הענפים, היצרניים ודאי, וגם רוב ענפי השירות, כבר לא זקוקים לבנינו. ענפי המיכון והטכנולוגיה ייתרו רבים מהעו"בדים, קל וחומר את בנינו. הענ"פים נמדדים, כמו כל דבר כיום, רק דרך החור שבגרוש. תרבות הפנאי והפיתויים הממלאים את זמנם של בנינו הנוער נוצ"רו, בעיקר, כי לנוער יש זמן פנוי, ולא כי מישוהו החליט להילחם בערך העבודה

להדגים כיצד ניתן ואפשר לחנך לערך כלשהו, אירוח למופת ביבנה

למעשה, המיכון והטכנולוגיה ייתרו רבים מהעובדים, קל וחומר את בני הנוער. הענפים נמדדים, כמו כל דבר כיום, רק דרך החור שבגרוש. תרבות הפנאי והפיתויים הממלאים את זמנם של בני הנוער נוצרו, בעיקר, כי לנוער יש זמן פנוי, ולא כי מישוהו החליט להילחם בערך העבודה

לוח – גזענות ברוסיה הקומוניסטית, או בקרב החברה הנאצית.

הם לא "כלכליים"

ניתנה האמת להיאמר, ערך העבו"דה אינו חשוב בעיני החברה המערבית. ודאי לא ביחס לכמה 'ערכים' פוסט-מודרניים אחרים. החברה האנושית, בס"ביבתה אנו חיים, אינה מחשיבה כיום מאמץ, יצרנות (פרודוקטיביות), קשר לקרקע, ובאופן כללי – שותפות בתיקון האדם והעולם. אמנם החברה המערבית כן מתאמצת, כן מייצרת (לא רק במזרח)

רזי בן יעקב / כפר עציון
צילום: מריו טויב / ניר יצחק

"האידיאה של שותפות"

לבורא, עיקרה בתיבועה כלפי האדם לה"משיך בהליכי היצירה והפיתוח בהם החל הקב"ה עצמו. לפסוק המסיים את תיאור בריאת העולם 'ויברך אלוהים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוהים לעשות', העירו חכמינו – אמר לו הקב"ה לאדם: עד כאן הייתי אני משתדל במלאכה, מכאן ואילך אתה תשתדל בה".

ניתן ואפשר לחנך לערך כלשהו

המטרה השיתופי קיים החודש סדנה לצוותי חינוך על ערך העבודה. משק הילדים בקבוצת יבנה אירח את מש"תתפי הסדנה באופן מופתי, בין השאר, כי אירוח למופת הוא ערך נוכח בקבו"צת יבנה – מאז ומתמיד. ולמה אני נותן ציון על האירוח? כדי להדגים כיצד ניתן ואפשר לחנך לערך כלשהו. חברה המ"עלה על נס ערך זה, או אחר, ומיישמת אותו, ברור שתצליח להטמיע בבניה ובנותיה ערך זה. הדבר נכון לכל חברה ולכל ערך – החל משיירות למדינה, כז"כות, בשנותיה הראשונות של החברה הישראלית, ולהבדיל אלף אלפי הבר"

לא רק עם טוריה וקלשון

מה צריך להיות התהליך המחשבתי והארגוני, לקידום מערך העבודה לבנינו נוער בקיבוץ? 30 אנשי חינוך נטלו חלק בסדנה שהוקדשה למערכת מורכבת זו (ר' למעלה במאמרו של רזי בן-יעקב)

את ההשראה קיבלנו בסיוור מאלף שערך עבורנו מארחנו, איתמר מאטיאש, במשק הילדים ביבנה (כדאי לבוא, להתרשם וללמוד). עומק המחשבה החינוכית, ופיתוח הכלים החינוכיים דרך משק היל"דים ביבנה, עוררו אותנו, להמשך הסדנה בנושא. בסדנא זו עלו רעיונות שונים, על חשיבות פיתוח ענפים חינו"כיים בקיבוץ, כחלק מרכזי מהמארג השלם של הענפים בהם עוב"דים בנינו. אני רואה את ההתכנסות ביבנה כוריקת עידוד, כיצאיה לדרך, כשותפות למעשה חינוכי רחב ומתרחב, בו מעורבים מוסדות קיי"בוץ ובכלל זה העבודה, החינוך, בנינו וההורים. ויחד, תוך היוזון חוזר, מחשבה יצירתית וחזון מחודש, מפתחים את התחום. אני חושב, שעבודת בנינו הנוער חייבת להיות חלק בלתי נפרד ומ"שמעותי מהתוכנית החינוכית שאנו רוצים להקנות לילדינו, וכחלק לא פחות חשוב מהחינוך לקיבוץ, על כל המשתמע ממנו. אין לוותר על כלי החינוכי זה, ויש לקומם, לחדש ולהביא למוד"עות את חשיבותו לצוותי החינוך בקיבוצים. צוות החינוך של המטה השיתופי ישמח לסייע, לעזור ולייעץ לכל הקיבוצים, לא רק עם "טוריה וקלשון", אלא גם ובעיקר, עם "אש יוקדת בחזה". ועוד דבר חשוב לסיום, אל תשכחו, שאין בקיבוץ עבודה שהיא נעלה או נחותה. כל עבודה היא שוות ערך.

עומק מחשבה חינוכית ופיתוח כלים חינוכיים דרך משק הילדים, משתתפי הסדנה במשק החי הייחודי ביבנה ומתן לינדר ממגידו סיפר על התהליך שהוא מוביל בקיבוץ. החלק השני של הסדנה הוקדש לפיתוח ענפים חינוכיים בקיבוץ.

דורון נדיב / משמר העמק

ב-8.6

התכנסנו כ-30 אנשי חינוך, בעיקר מקיבוצי הד"רום אך לא רק מהם, לסדנת המשך בתחום עבודת בנינו הנוער.

הסדנה אורגנה ע"י צוות החינוך של המטה השיתופי, אשר אחד מיעדיו השנה הוא לקדם תחום זה, שלא טופל מערכתית בשנים האחרונות.

את הסדנה ערכנו הפעם בקבוצת יבנה. האירוח של אנשי החינוך בקיבוץ, בהובלת איתמר רכז משק הילדים ונעמה רכות החינוך, היה מופתי. את החוגים הובילו חברי צוות החינוך של המטה, עומרי סטרול ואדם ברשאי. פתחנו בברכתו של נחמיה רפל, חבר יבנה ומוכיר הקבה"ד, שדי"בר על חשיבות החינוך לעבודה. בחלק הראשון עסקנו בתפישת: מה צריך להיות התהליך המחשבתי והארגוני, לקידום מערך העבו"דה בקיבוץ לבנינו הנוער, מול מוסדות הקיבוץ, הענפים, בנינו הנוער וההורים. ניסינו לעמוד על התפקיד של כל גורם במערכת המוד"כבת הזאת מחד, ומאיך לחשוב כיצד מערכת החינוך בקיבוץ היום צריכה להוביל את הנושא הזה. בסיום הסדנה ניב גדיש מיבנה דיבר על התנאים ההכרחיים להצלחת בניית מערכת העבודה בקיבוץ,

לורנס איש ערב

כאשר חלק גדול מהקיבוצים והמושבים אינם מעבדים את אדמותיהם ומסרו את העיבוד לקבלנים, ובחלק מהמושבים והקיבוצים האדמות בכלל אינן מעובדות, אלי גורן נזכר בסיפור ששמע לפני הרבה שנים

אלי גורן / גבע

כאשר

אני שומע מדי פעם, שחלק גדול מהקיבוצים והמושבים אינם מעבדים את אדמותיהם ומסרו את העיבוד לקבלנים, ובחלק מהמושבים והקיבוצים האדמות בכלל אינן מעובדות, אני נזכר בסיפור ששמעתי לפני הרבה שנים:

כאשר באו יהודים לארץ והתחילו לקנות אדמות ולעבד אותן, בנו בתים והקימו ישובים, החלו הערבים לדאוג: מה יהיה בארץ ישראל? והחליטו לפנות ללורנס איש ערב, איש חכם, ולשמוע ממנו עצה.

ספרו לו, שהם מודאגים מזה שהיהודים באים, מקימים בתים, בונים יישובים, קונים אדמות ומעבדים אותן.

לורנס איש ערב שמע, הקשיב והשיב להם:

"סבלנות יש לכם? אצל היהודים הדור השלישי לא ידע בשביל מה בא הנה הדור הראשון. ועם קצת סבלנות הכול יחזור אליכם."

בלוף השוק החופשי

כשקבוצה קטנה של משפחות רוכשת עוצמה בלתי נסבלת בכלכלה הלאומית, זה לא בגלל כשל בכלכלת השוק, אלא תוצאתה המזוקקת. מי שהתלונן נגד כוחה הבולשביקי של הממשלה, קיבל את הבולשביזם של ממשלת הטייקונים, אותה אי אפשר להחליף במערכת בחירות

עזרא דלומי

את הבולשביזם של ההון, שהוא גרוע ובוטה בהרבה מן הבולשביזם הממשלתי. את הבולשביזם של ההון אי אפשר להחליף במערכת בחירות. הוא לא נבחר ציבור.

שאלה גדולה היא: למה נכנענו לתפיסה הכוזבת, שרק תחרות והפרטות יכולות להוציא מן האדם את המיטב; שהוא נדרש לשוט כדי להוכיח את יכולתו; שללא חרב פיטורין, הוא לא יהיה חרוץ מספיק. מדוע אימצנו את מלחמת הכול בכל אל תוך אורחות חיינו? מדוע הפרטה במקום שיתוף? מדוע תחרות במקום תכנון וויסות? מדוע מנטאליות של חיות בטבע המי קיימות מלחמת הישרדות ולא מנטאליות של בני אנוש מרוסנים?

...

מדינת ישראל, שבה הייתה מעורבות ממשלתית בכלכלה, לא הייתה כה כושלת כפי שמנסים להציגה: היא קלטה מיליוני עולים ביכולות פחותות משיש לה היום; היא סללה כבישים, הקימה ישובים, בנתה מוביל ארצי, פרויקט ענק שלא קם כמוהו עד היום.

החקלאות הקיבוצית המתוחכמת היא פרי הצלחה קולקטיבית של אנשים, שלא חשבו רק על הכנסה אישית מיידית, אלא בעיקר על צרכים של חברה ומדינה. היא הייתה פרי של תכנון ומאמץ משותפים, לא פרי תחרות אישית, כאשר התשואה והעושר התחלקו באופן שוויוני, או פרוגרסיבי, ולא נפלו בידי מעטים.

זה לא רק דיון על יעילות כלכלית, על איזה כלי כלה נכונה יותר, יש כאן גם ויכוח תרבותי-ערכי על סממני הסטאטוס של חיינו. מה חשוב בעיני האנשים, על-פי מה הם מעריכים את עצמם. על מה הם "נהרגים". בזירה הזו הפך הכסף לסממן יוקרה כמעט יחיד ש"אין עוד מלבדו". ככל שיש לך יותר ממנו, כך מעמך עולה. התחרות המתקיימת על עוד ועוד ממנו, במקרים רבים איננה קשורה לצורך קיומי. היא מבטאת רצון לשררה וצורך "להראות למי יש יותר גדול". בתמימותנו קנינו את הטיעונים על ממשלה שעושת אותנו במיטיב, שאסור לה להיות מעורבת בכלכלה, וכמה טובה לנו כלכלת שוק חופשי.

ומה קיבלנו "במקום"? ממשלה של טייקונים שאי נחננו שבויים בידיה בעסקאות סלולר תלת שנתיות, בכרטיסי האשראי, בקושי לעבור מבנק לבנק, מחברת תקשורת אחת לשנייה ומה לא. זה "שוק חופשי" שבו אבד לנו החופש.

איור: יעקב גוטמן

כאן בתחרות על פרנסה, לא בתחרות ספורטיבית בה למפסיד ניתנת הזדמנות חדשה מעמדה שווה, אזי מי שרוצה לשרוד אין לו ברירה, אלא לחבור לחזק. איך לחבור? "להיבלע" על ידו. החזק קונה את החלש ומתחזק עוד יותר. כך, עד שנתרות "עשרים משפחות".

כשיש כמה משפחות בעלות עוצמה כזו, הפוליטיקאים יותר משהם יכולים לפקח עליהן, הם זקוקים להן: יש פריימריז יקרים מעת לעת, הם רוצים סיקור חיובי בכלי התקשורת של הטייקון, הם צריכים מקום עבודה מניב לעת פרישה... לא במקרה קשה להעלות את שכר המינימום בעוד כמה גרושים; לא במקרה כל ביטול עמלה של הבנקים היא מלחמת עולם; לא במ"קרה כל ניסיון להקל מעט על האזרח בתעריפי הס"לולר נתקל בקיר בלתי עביר; לא במקרה הולך משרד האוצר על קצות האצבעות, כשהוא מבקש למסות את הכנסות הענק הצפויות לחברה מפרטית ממאגר גז, שהוא משאב טבע השייך לכולנו. הביזנס הפרטי השתלטני נעשה חזק מן הכנסת הנבחרת.

הנה כך, בשם המאבק בכלכלה הציבורית "הבו" לשביקית", מכרנו את נכסי הציבור לפרטים, כדי שיתחרו ביניהם "לתועלת כולנו". כך גידלנו ודישנו שיטת מכרזים כזו לא קיימת. ומכיוון שמדובר

לא רק סוציאליסטים (רחמנא לצלן), גם קפיטליסטים חסדי השוק החופשי, מרבים לקונן על שלטונן של "עשרים המשפחות" במשק הישראלי, שהן בעלים - מלאים או חלקיים - של הרבה מאוד מכל מה שזו כאן: מדלק ועד חבירות רכב ועד תקשורת ועד בנייה ועד רשתות שיווק ועד בכלל.

בחיפוש אחר הדיאגנוזה למחלה מוביל כל צד את קינתו לכיוון אחר. הקפיטליסט יאמר: אם הגענו לשלטון של עשרים משפחות, יש כאן "כשל שוק". התחרות לא מספיק חופשית; הסוציאליסט יאמר: לא כשל של השוק, הכשל הוא השוק עצמו. שלטון המ"שפחות הוא תוצר כמעט טבעי של תחרות חופשית.

...

תחרות ספורטיבית, במובנה הנקי - לא כזו המתנהלת בין בעלי קבוצות עשירים לבין אחרים, עניים - היא דבר ראוי. על אדן הזינוק מתייצבים המתחרים, יש מנצח, יש מפסיד, ישנם אלה שבתווך. התחרות נגמרת, הולכים הביתה, בפעם הבאה היא תתחיל מאותה נקודה בה למפסיד יש הזדמנות נוספת, מע"מדה שווה לזו שיש למנצח מן הסיבוב הקודם. לא כן בתחרות כלכלית.

בתחרות כלכלית, שהיא בעצם תחרות על החיים עצמם, הכללים הם אחרים. המנצח בסיבוב הראשון - גם אם נניח שהוא זכה בו בגלל כישוריו ויכולתו, לא בגלל קשריו - לא מתחיל את הסיבוב השני מאותה נקודה. הוא מתחיל אותה עם ההון שצבר מן התחרות הראשונה. כלומר, "יש לו פור", כמו שנוהגים לומר אצלנו, המעניק לו סיכוי טוב יותר לנצח גם בסיבובים הבאים. בתהליך כזה, החוזר שוב ושוב, הוא משתלט על עוד ועוד נתחים של השוק.

על "הקטש" הזה עלה רמי לוי, טייקון קטן בעצמו, הבעלים של רשת "שיווק השקמה". לוי הסביר, שבמכרז זוכה מי ששם את ההצעה הכי גבוהה, כלומר מי שיש לו הכי הרבה כסף בכיס, או מי יכול לגייס אותו, כלומר מי שעשיר ביותר. וכך, העשיר נעשה עוד יותר עשיר וחוזר חלילה. אומר רמי לוי: רוצים לתת צ'אנס לכולם? אל תעשו תחרות מי יכול לשלם יותר, תקבעו מחיר עלות ותקיימו הגרלה שבה ניתנת הזדמנות שווה לכל המתמודדים במכרז.

...

שיטת מכרזים כזו לא קיימת. ומכיוון שמדובר

שאלה גדולה היא: למה נכנענו לתפיסה הכוזבת, שרק תחרות והפרטות יכולות להוציא מן האדם את המיטב; שללא חרב פיטורין, הוא לא יהיה חרוץ מספיק. מדוע אימצנו את מלחמת הכול בכל אל תוך אורחות חיינו? מדוע מנטאליות של חיות בטבע המקיימות מלחמת הישרדות ולא מנטאליות של בני אנוש מרוסנים?

מדינת ישראל, שבה הייתה מעורבות ממשלתית בכלכלה, לא הייתה כה כושלת כפי שמנסים להציגה: היא קלטה מיליוני עולים ביכולות פחותות משיש לה היום; היא סללה כבישים, הקימה ישובים, בנתה מוביל ארצי, פרויקט ענק שלא קם כמוהו עד היום.

"במקום" לכל המעוניין

"במקום" מופץ חינם לכל הקיבוצים בארץ בחבילות של 40 עותקים לכל ישוב. הוא אמור להגיע לכל קיבוץ בדואר בחבילה מיוחדת, במהלך ימי השבוע האחרון בכל חודש. אנא, עדכנו אותנו אם אינו מגיע לקיבוצכם (למייל שלנו, או לאחד הטלפונים המופיעים כאן בהמשך), או אם חסרים גיליונות.

מפאת קשיים בתפוצת העיתון אנחנו מאפשרים עשיית מני לעיתון, בתשלום צנוע מראש עד סוף השנה. המחיר: 4 ₪ לעיתון לכיסוי עלויות לוגיסטיות ודואר (שנתי: 48 ₪). הרשמה ופרטים דרך המטה השיתופי בטלפון: 03-6925418.

אפשר לקבל עותק מקוון של העיתון. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו דרך המייל: bimcom.co.il@gmail.com או לטל: 054-6633322, 052-3113527. העיתון גם מופיע וזמין לכל קורא באתר הקיבוצים: www.kibbutz.org.il ובאתר שוויים: www.shavim.org.il.

הגיליון הבא - "במקום" מס' 18, יופיע לקראת סוף חודש יולי ויופץ בקיבוצים בין יום ב', 26.7.2010, עד יום ה', 29.7.2010. חפשו אותו בתאריכים אלה אצל האחראים בקיבוצכם על חלוקת העיתונים, או בדואר, ודווחו לנו במקרים של תקלות, נשתדל לשלוח לכם עיתונים נוספים. קריאה נעימה!

מ.ב.

- במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 17
- יוני 2010, תמוז תש"ע
- יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי
- עורכת: מרים עין דור ריפתין
- מערכת: אלי גורן ומריו טויב
- עיצוב ועריכה גרפית: בני בן חיים
- ניהול ומודעות: עזר גורן, ת.ד. 655, עומר, מיקוד, 84965.
- טלפון 08-6469293.
- דואר אלקטרוני azargoren@walla.co.il
- הדפסה: סולן הדפסות בע"מ, פתח תקווה
- מופץ בכל הקיבוצים בארץ
- הקוראים מוזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת: bimcom.co.il@gmail.com
- טל: אלי - 054-6633322, מרים - 052-3113527
- תודה מיוחדת ללורד בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור

מה יהיה הלאה?!

"לא סתם אנחנו נקראים 'תנועת הקיבוץ הדתי'. אנחנו מחויבים להיות כל הזמן בתנועה, בהתפתחות. התפתחות של עשייה והתפתחות של עיון – התפתחות של תורה ועבודה", כך מסכם אביעד עברון את "ליל השימורים" בבארות-יצחק, ערב עיון ולימוד בו התכנסו צעירים מהקיבוץ הדתי ובחנו את דרכם הקיבוצית

עמרי עמירם / רחל כוכבא / אביעד עברון

למעלה

לפני שבועיים לערב עיון ולימוד. את המשתתפים קידמה תערוכת "80 שנות פעילות תנועתית", בה נסקרה תרומתה של תנועת הקיבוץ הדתי לחברה הישראלית ולמדינה. הערב נפתח בערב: מה הניע את מייסדי התנועה להקמתם של קיבוצים ותנועה מפוארת.

המשכנו בחוגי דיון על סוגיות מרכזיות שהעיקור ומעסיקות את חברי הקיבוצים והתנועה: דר"כנו הדתית, הצלחותינו וכישלונותינו החינוכיים, דרכנו הרעיונית-פוליטית, היצירה הדתית והרב בקיבוץ, והמדיניות הכלכלית התנועתית. בחוגי הדיון התקיימו פאנלים ונשמעו דעות מגוונות, כך שבחלק מהקבוצות התקיימו דיונים 'ערים' למדי. בחלק השלישי של הערב התקיים פאנל, בהשתתפות צעירים ממגוון קיבוצים, ובו נידון עתיד הקיבוצים והתנועה. גישות שונות עלו, אך לכוון לן הייתה משותפת הראגה לעתידם של הקיבוצים והתנועה ולעיתידם של הרעיונות והערכים התנועתיים, שלעיתים נראה כי כבר אין מי שיוביל אותם וישיא אותם בגאווה על שכמו. חתמנו את הערב במופע "הביתה" – דיאלוג קיבוצי בין שני יוצרים מוערכים: אסף ענברי ואריאל הורוביץ.

השאלה שחזרה שוב ושוב בחלל היא "מה יהיה הלאה?", "כיצד הדור שלנו ייקח את המשא על הגב ויקדם אותו לעתיד?", וכמילות השיר: "ואיך נדע אם לא לריק יעברו חיינו?" תשובות סופיות לא קיבלנו, אך תחושת יחד ורצון לחיפוש משותף – מזה היה הרבה מאוד. בעקבות ליל השימורים העלו אחרים מהצעירים את מחשבותיהם בכתב. אנו מביאים כאן קטעים נבחרים מתוכם.

עמרי עמירם, קיבוץ לביא: האם ממשיכה להתקיים יצירה דתית

...בין השאר דובר בערב על היצירה הדתית בקיבוץ, כיווני התפתחותה ומידת ההשפעה של כניסת רבנים לקיבוצים על טיבה של היצירה הדתית. אחת מן האמירות שנשמעו הייתה כי עצם ייסודו של מעמד רבני בקיבוצים בקונוונציה חדשנית – בה הרב מתפקד כחלק מקשת מנהיגותית רחבה בקהילה דמוקרטית, בה יש גם לציבור מה לומר – היא לכשעצמה יצירה דתית משמעותית.

כידוע, לקיבוץ לביא ישנו חלק משמעותי ומכובד ביצירה זו, ולאור העובדה הזו עלו במוחי מספר מחשבות: האם בקיבוץ לביא ממשיכה להתקיים יצירה דתית? או שמא, כפי שגרס אחד מיושבי פאנל הצעירים, מתקיימת בנו שניות יוצאת דופן – מצד אחד צורת חיינו מהווה יישום של האידאולוגיה בה אנו מאמינים, ומצד שני, לפחות בדורות אחרונים האידאולוגיה ברמת המלל נסוגה מקדמת הבמה, ואין אנו עוסקים בה די. לצערי, אני נוטה להאמין, כי האפשרות השנייה היא המ' שקפת נכונה את מציאות חיינו.

...מדוע איננו דנים בדברים הללו ברמה האידאולוגית-ערכית-רעיונית? מדוע לא עולה בקיבוץ אף דיון המנותק מהקשר קונקרטי מיידי? יישום הדברים ברמה המעשית הוא נהדר ויוצא דופן בכל קנה-מידה, אך האם דור שני ודור שלישי (שאני אחד ממיצגיו) יוכלו להמשיך לקיים את הדברים ללא הבערה הפנימית המאפיינת את דור החלוצים? האם את קולנו הייחודי, במישור הדתי או במישור החברתי, ניתן יהיה להמשיך ולהשמיע בלי להתעמק בפן הרעיוני שלהם?

...בסיכומי של הערב יצאתי בתחושה, כי תורה זו, שהונחלה לנו בדרכי אבות, אין אנו רשאים להיבטל ממנה ועלינו למצוא את הדרך להביאה

לידי ביטוי מעשי בחיינו. מציאות החיים, המתקדמת ומשתנה תכופות, מחייבת אותנו גם להתאים אליה את אורחות חיינו, וזאת לא ניתן לעשות ללא בירור רעיוני עמוק, שיקדם אותנו מן הסתם גם בביתו הפנימי בצדקת דרכנו.

רחל כוכבא, צעירת נציגי מגדל עז: שאלות ומחשבות רבות על דרכנו

...החלטתי להסתכן ולהצטרף לנסיעה לבארות יצחק. יחד עם עוד 14 אנשים ממגדל עז... ירדנו לשפלה... מיכאל בן ארמון דיבר על מייסדי התנועה. ממה הושפעו המייסדים, כך שהחליטו להקים את התנועה? מהם הרעיונות שהובילו אותם בהקמתה? אלו ערכים עמדו בבסיס התנועה? ועוד. השמות צוריאל ארמנית (במלעיל) ומשה אונא חזרו

בכאלו שלמדו את משנת התנועה, הפנימו אותה וחיים על פיה בכל מקום שהם בוחרים.

...

...התיישבנו לאכול. היה מרגש לשמוע את הסוברים מושחחים בנושאים עקרוניים של התנועה, ולא סתם אם הפטידה טעימה, או לא.

...התקיים פאנל של צעירים מהתנועה... בקצרה אומר רק, שלדעת חברי הפאנל, למעט אסף בית אריה מיבנה, ערך השוויון הוא מילה גסה כיום, והוא מאוד מאוד לא רלוונטי. לעומת זאת, כמעט כולם דיברו על ערכות הדתיות, שיתוף והסתפקות במועט, כערכים שלדעתם צריכים להוביל את התנועה היום ובעתיד. כמה גם הזכירו את התרומה לכלל ישראל ואת היציאה מהקיבוץ החוצה.

...לבסוף התקיימה הופעה של אסף ענברי, מחבר

"ואיך נדע אם לא לריק יעברו חיינו?" – שאלה שחזרה והתנגנה שוב ושוב בחלל של מעגלי השיח

הספר "הביתה" על לידתו ומותו של קיבוץ אפי' קים, ואריאל הורביץ, הזמר (בנה של נעמי שמר). אסף הקריא קטעים מספרו ואריאל שר שירים שראו לו קשורים לעניין, עם הרבה הומור וציניות עדינה. הם הצליחו לעורר למחשבה ולצחוק (שרק קיבוצניקים מבינים), על הקיבוץ הישן שמת (לדעתם) ועל דברים החדשים שצומחים ממנו היום.

...

...הערב הזה העלה לי שאלות ומחשבות רבות על דרכנו בקיבוץ הפרטי שלנו ועל הקשר שלנו לתנועת הקיבוץ הדתי. דבר ראשון, אחוז האנשים שהגיעו ממגדל עז היה גדול מאוד, במיוחד יחסית לחלקו באוכלוסיית התנועה. האם זה אומר, שרק לנו אכפת, או שפשוט רוב הקיבוצים בתנועה כבר לא מאמינים במשנת הקיבוץ הדתי, הכוללת שיתוף, שוויון, תורה ועבודה? בנוסף, מי מאיתנו, בצעירים ובנוער של מגדל עז, מרגיש קשר כלשהוא או שותפות עם בני קיבוצים אחרים שאינם מגוש עיצוין? מדוע זה כך? האם כדאי לשנות זאת ולהצטרף לתנועה גדולה עם כוח פוטנציאלי גדול?

שנית, במשך הערב דיברו הרבה על אונא ואד"מנית, הוגי הדעות של התנועה. מבחינתי, החברה שהזכירו אותם דיברו סינית. מעולם לא למדתי את כתביהם ו/או את עמדתם על תפקיד הקיבוץ הדתי ועל החיים בכלל. את השם צוריאל ארמנית לא שמעתי ממדריכי, אלא רק מאבי, ואני מקשרת אותו אוטומטית לנכדו העירוניסט.

היה ברור, שהדוברים התחנכו או מחנכים בבתי הספר הקיבוציים בשק"ד וביבנה. הם טענו, שאצלם לומדים עליהם ואת משנתם. אם כן, מדוע אנו, שלא לומדים בבית ספר קיבוצי, לא שמענו עליהם מעולם כאן בקיבוץ?

דבר אחרון, שמחתי לראות שהגענו מהקיבוץ הרבה (יחסית), ולא רק זה, אלא שגם הייתה לנו ביקורת נוקבת על דברים רבים שנאמרו, גם בנושא הדתי וגם בנושא הקיבוצי. אני מרגישה, שבמגדל עז עוד לא אברה תקוותנו ואנו באמת מאמינים שאפשר וכדאי להיות בקיבוץ דתי – שהוא גם קיבוץ וגם דתי. שערך השוויון עדיין רלוונטי, בניגוד לרוב הדוברים בערב. שתפיסתנו הדתית מורכבת, אך לא מובילה לפשרנות, ובעיקר, שיש לנו הרבה במה להתגאות.

אביעד עברון, טעד, ישיבת מעלה הגלבו: "כשנבוא נמצא תשובה!?"

מי שקרא את השיר שצוטט על הפליירים, שפר"סמו את ליל השימורים המוצלח של צעירי הקב"ה, וראי קיווה שאכן, "כשנבוא נמצא תשובה". לכן היו לא מעטים שקצת התאכזבו, כשאחת מהמסגרות של הערב הייתה שדרכנו היא, אכן, אידיאל ולא "פשרה נחמדה", אך אף אחד לא הצליח לנסח בבחירות ובצורה חד משמעית את אותו אידיאל.

למיטב הבנתי, זו בדיוק הייחודיות של דר"כנו. אין בה רעיון מנוסח וכוללני. אם היה כזה, לא היה צורך בערב כמו שנערך בבארות יצחק. היינו יכולים להסתפק בפרסום מנשר שינוסח ע"י ועדה מרכזית, ובו יובהר מה כוללת "דרך הקיבוץ הדתי" ומה לא. אך לא זו הדרך, שלנו לפחות... כל אחד יכול להבין את הדרך ולנסח אותה בצורה שונה משל חברו, ועדיין זו תהיה אותה הדרך, וכל זאת מפני שהפתיחות המחשבתית נמצאת בבסיס ההשקפה. אני יכול להסכים עם חברי על דברים רבים, ובניואנסים קטנים לחלוק איתו ברמת מח' לוקות שעם כל הצניעות, לא הייתה מביישת גם מחלוקת רמב"ם-ראב"ה מהעיסויות ביותר.

מובן, שישנם גם גבולות. גבולות שמשאירים בתוכם, למעשה, שטח גדול לתמרון, אך קטן מאוד. לא כל רעיון יכול להיכלל תחת הכותרת של "דרך הקיבוץ הדתי". אולם, גם ניסוח הגבולות באופן רשמי וכולל עלול להיות בעייתי, מכיוון שמהר מאוד אותה "תורה-שבועל'פה", המכונה "דרך הקיבוץ הדתי", תהפוך להיות "תורה שבכתב", כמו שקרה להלכה היהודית, שכבר מזמן איבדה את הבע"פ שלה.

הדברים אינם חדשים, אך בעקבות אכזבתם של חלק מבאי "ליל השימורים" ראיתי לנכון לחדד אותם. למעשה, הבסיס לדברי כבר נכתב לפני יותר משלושים שנה ע"י אמנון שפירא, בפתחה לחוברת "תורה ועבודה" – לקט מקורות ומאמרים:

"מה בולל רעיון תו"ע?"

קשת הדעות המובאות בחוברת, מהראשונים ועד חברינו האחרונים החיים עמנו – היא רעיון תורה ועבודה.

ייאמר ויודגש: "קשת הדעות" – ולא דעה אחת. מתוך כך שרעיון תו"ע מעולם לא נתנסח ניסוח חד ואחיד במוסד "מוסמך" כלשהו, נאמרו בו דברים רבים, ונתלו בו גוונים שונים.

ודוק: "גוונים" – אך לא ערוביאי חסרת צבע. "קשת דעות" – אך לא הפקרות, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול."

וזה בדיוק אותה מורכבות שמצריכה עיון. לכן, גם לא ברורה לי אותה מחשבה: ש"כשנבוא נמצא תשובה". אותו ערב אמנם היה ערב עיון, אך ברור שבחמש שעות אי אפשר לבנות השקפת עולם, בטח שלא השקפת עולם מורכבת שכזו. זהו רק קצה-קצהו של הקרחון, והקרחון הזה, על אף ההתחממות הגלובלית, דווקא גדל.

לא סתם אנחנו נקראים "תנועת הקיבוץ הדתי". אנחנו מחויבים להיות כל הזמן בתנועה, בהתפתחות. התפתחות של עשייה והתפתחות של עיון – והכי חשוב – יישר כוח למארגני האירוע, וכי

מיוחד למנוע המרכזי – רוי בן יעקב.

1894 - יעקב הינדין, גיסו של הרב שמואל מוהליבר, תורם 50 דונם מאדמותיו בחדרה. אנשי המושבה מוסיפים עוד 25 דונם

הרב שמואל מוהליבר זצ"ל

מעבר לגדר

בן 90 פוקח עין

לא חייבים לרוץ, אבל מומלץ מאוד לא להחמיץ את התערוכה הייחודית שתלו חברי גן שמואל על הגדר המערבית שלהם. היא תחכה לכם עד ראשית הבלבוב בט"ו בשבט. ובינתיים אפשר להציץ גם באתר האינטרנט של הקיבוץ. הכל התחיל בגן האתרוגים, שצמח לאורך השנים לקיבוץ מפואר, עסיסי ומרתק

סיפור התערוכה: מיכל שבולת

קטעים מהוויית המקום: שאלו קנו ומאיר בראון

1. צוות חגיגות ה-90 חשב לנכון להפיק תערוכה שתספר את סיפור גן שמואל. היו רעיונות ולבטים, ולאט לאט הבשיל הרעיון: "צילומי דרך" - תערוכת צילומי ג"ש מאז ועד היום, מלווה בטקסט כרונולוגי של דברים משמעותיים, וכן בסיפורים קצרים של האמן שאול קנז מתוך הספר: "גן שמואל זה".

מאחר וחג ה-90 משתרע על כל שנת 2010 וחג הביכורים היה גולת הכותרת, החלטנו להפיק את התערוכה למועד זה. היא תהיה תלויה על הגדר עד מסיבת ה-90 בט"ו בשבט, בה יהיה סיכום של חגיגות ה-90.

תערוכה על הגדר ההיקפית של הקיבוץ עשינו גם בשנת ה-60 למדינה, וקראנו לכל הקיבוץ להכין עבודות המשקפות ומתייחסות לנושא. ביום העצמאות חנכנו את תערוכת: "הגדר הטובה" עם עשרות רבות של עבודות ויצירות משפחתיות, עבודות מהענפים ועוד. הייתה התלהבות כל כך גדולה, חברים הסתובבו לאורך הגדר ימים רבים ונהנו מהעשייה המבורכת והמפתיעה של כל כך הרבה חברים.

2. חשבנו הפעם שוב לנצל את הגדר כקיר תצוגה מפתיע. כגלריה פתוחה, כאשר התערוכה מתמזגת עם הנוף הקיבוצי בשני צידי הגדר. התערוכה מוצגת על 150 יריעות שמשונות בגודל 2 מ', מודפסות בצילומים וטקסטים.

הצילומים כולם צולמו ע"י חברי הקיבוץ לאורך 90 שנות קיבוץ. מאחר ולא היה לנו זמן רב להפקה פנינו לארכיון, ואכן, תמונות רבות נלקחו משם (במאמר מוסגר, לאחרונה נסרקו כ-50.000 צילומים

ושקופיות, וקיים מאגר תמונות אדיר). בהפקת התערוכה השתתפו מספר צלמים, אשר מתעדים לאורך שנים את חיי הקיבוץ, וכן צוות אשר סרק חלק מהתמונות, הכין את הטקסטים והפיק את הגרפיקה וההדפסה.

3. חשוב היה לנו להראות את שורשיו העמוקים של הקיבוץ, אשר מגיעים עד שנת 1895, בעת שניטע פרדס אתרוגים כמתנה ליום הולדת - 70 של הרב שמואל מוהליבר מידי קהילתו, "חובבי ציון" באודסה, רוסיה.

כבר אז נקרא המקום גן שמואל, ולעדות, כתובת זו חקוקה על המבנה הראשון שנבנה אז.

אתרוגים כבר אין מומן. החלוצים לא הצליחו בגידולי הפרדס סים ולאט לאט גוועו האתרוגים וניטעו פרדסי תפוזים, לימונים ואשכוליות. שריד מפרדס זה, שניטע בסוף המאה ה-19, עדין קיים בקיבוץ.

4. בחג ה-70, לפני 20 שנה, שתלנו את "פרדס ראשונים" בשטח זה, ובחג ה-80, לפני 10 שנים, שתלנו בשטח האוטנטי פרדס קטן של אתרוגים, כזכר לתקופה הרואית זו.

רצינו להראות את החלוצים, אשר עברו כפועלים בחווה החקלאית ורצו להקים במקום ישוב של קבע, ובניגוד להחלטת הקק"ל הקימו קבוצה בשנת 1921, ואחריה קיבוץ אשר הצטרף לקבה"א בשנת 1935.

אלה ראשוני גן שמואל, גיבורי חיל, אשר הקדחת, ההתנכלויות של השכנים הערבים והדלות לא הפחידו אותם. אליהם מצטרפים השלמות מרומניה, מפולין, מארגנטינה, קבוצות נערים פליטי השואה, השלמת השוה"צ מת"א ורבים מילדי עליית הנוער, אשר

גדלו במוסד החינוכי של גן שמואל ביחד עם ילדי הקיבוץ. חוליה בתוך חוליה נבנית השרשרת עד היום.

5. חשוב היה לנו להראות את התמונות של החברים הוותיקים, שכבר הלכו לעולמם. כל אחד מהם, בזמנו, השאיר את עקבותיו בבית שלנו. התערוכה מתארת מאז ועד היום את החיים בקיבוץ, על האנשים והבתים, על הענפים וחיי התרבות. אפשר לראות בתמונות את סממני התקופות של חיי קהילה, אשר בונה הכול בכוחות עצמה, על המאבקים הפנימיים, על הדרך. מהכול קצת על קצה המזלג.

וכן יש כוונה להפיק בעקבות התערוכה ספר, שיכנס יותר לעומק בתיאור התפתחות חיי הקיבוץ, על רבריו החברתיים, קליטות הע"י, מסגרות החינוך והתנועה, הענפים והתעשייה.

6. התערוכה הפתיעה וריגשה מאוד את החברים. להערכתנו, הצלחנו ליצור קשר ולהביא להתעניינות רבה בהיסטוריה של המקום. חברים רבים נחשפו לחומרים שטרם הכירו. חברים, שחיים כבר עשרות שנים בקיבוץ, התוודעו והתעניינו במה שהיה פעם. אפשר לראות לאורך כל שעות היום חברים מסתובבים ומסתכלים. תמיד יש מי ששואל: מי זה? מה זה? ותמיד יש גם מי שישמח לענות. נוצרה אינטרקציה מיוחדת בין אלה ש"יודעים" לאלה ששואלים. מסתבר שגם להצגה הכי טובה, אם לא יבוא קהל, היא לא תהיה שווה כלום. ההצגה בג"ש הצליחה מעל ומעבר בחיבור ובהתעניינות. כן, יש גאווה יחידה, כן, מי שחלם, התגשם לו החלום.

אבל יותר מכל חשוב לתכנן מה יהיה מוצג בהמשך התערוכה. איך יראו פני הקיבוץ בעשר השנים הבאות, עד חג ה-100.

115 שנה אחרי הנטיעה הראשונה

קיבוץ גן-שמואל חוגג השנה 90 שנה לייסודו, עת קבר-צת חלוצים - אנשי העלייה השלישית, בוגרים ראשונים של תנועת השומר הצעיר בפולין וגליציה - קיבלה עליה, כקבוצה שיתופית, את החזקת החווה בה נטעו חסידי הרב שמואל מוהליבר גן אתרוגים על שמו, שהשתרע על פני 66 דונם.

היום, 115 שנה לאחר הנטיעה הראשונה, גן-שמואל הוא קיבוץ המונה מעל ל-800 תושבים ומוציא את לחמו מן האדמה, שהתרחבה בינתיים לכדי משבצת קרקע שהיקפה למעלה מ-6,000 דונם, ועליה מגדלים מספוא וכותנה, פרדס ביולוגי לתעשייה, מטע אבוקדו ומנגו. ממלכת החקלאות של גן שמואל כוללת גם רפת (משוד-רגת לתקני איכות הסביבה), הודיה, ברווזיה ומדגה (עם בריכות קרפיונים, בורי ואמנון), מכוון דגי נוי (המשווקים בחו"ל).

התעשייה, "גן-שמואל מפעלי מזון", נחשבת לאחד המפעלים המובילים בתעשייה הקיבוצית ובתעשיית המזון בארץ. 110 חברי קיבוץ עובדים במפעל, שהחל לסחוט הדריס באמצעי ייצור פרימיטיביים ולמלא מיץ בחביות עץ ובבקבוקי זכוכית. היום החברה מונפקת, ומיזגה לתוכה את מפעל "גניר". שותפים בה גם בית-ניר וגת, מחלבות שטראוס והציבור. "פרימור" הוא המותג המרכזי בשוק המקומי, וכ-80% מכלל המכירות מתבצעות בחו"ל.

גם המסחר פורח. הפארק המסחרי מצליח ומשגשג, ונחשב לאחד הטובים בארץ. בין אתרי בולט "דוכן גן-שמואל" - סופרמרקט ייחודי ומודרני, ובו 200 עובדים (כ-50 מתוכם הם חברי הקיבוץ). הקיבוץ משופע גם ביזמויות, החל ממשד תכנון, המשך בחברת סחר בינלאומי ובחנות אופניים, וכלה במספר רב של עסקים קטנים המבוססים על יכולת אישית של החברים בתחרו-מים כמו רפואה אלטרנטיבית ותרבות הפנאי.

הגן ע"ש שמואל

דברי ימי גן-שמואל נפתחים בפתחים בהחלטתם של "חובבי ציון" לנטוע גן אתרוגים לציון יום הולדתו ה-70 של מנהיגם, הרב שמואל מוהליבר. עיקר פעילותם של "חובבי ציון" היה תמיכה בקומוץ המושבות, שכבר הוקמו בארץ, וסיוע לייסוד מושבות חדשות - משימה לא קלה בימי שלטון הטורקים. ההחלטה נתקבלה בוועידתם השנייה ברוסיה, 1894. הגן ניטע ב-1895. שלוש שנים לאחר מכן נחפרה הבאר הראשונה.

לא בגדתי

תשעה פתקים הטמין אורי אילן, בן גן שמואל, בין תפרי בגדיו, במרם התאבד בגבורה עילאית בכלא אל מאזה הסורי, בהחליטו שלא להסגיר סודות. "לא בגדתי - התאבדתי", הוא שנחרת יותר מכל בזיכרון האומה. "מלים אלו, 'לא בגדתי', שנמצאו בין אצבעותיו של אורי אילן, נקובות בסיכה אחרי עינויים קשים במשך חודשים ארוכים, הן אולי שתי המלים המשמעותיות והנאצלות ביותר שנאמרו ב-130 שנות הציונות", כותב אלי גורן (איש גבע, מעורכי "במקום") ומשמש פה לדורות רבים שגדלו חונכו לאור מורשת הקרבת חייו של אורי אילן.

רודי

כל זמן שיכול היה לעמוד, הוא עמד על העגלה ובירך את הילדים במיני בשבט. רודי הספיק להיות שבוי ברוסיה בימי המלחמה העולמית הראשונה, כשהיה חייל בצבא האוסטרי. תמיד הוא היה בצבא, סגן-אלוף במלחמת השחרור, והוא בכלל לא אהב את זה. תמיד אהב

1906 - נחתם הסכם בין חברת "ציהר" ו"חובבי ציון" להחכרת הגן ועיבודו משך 10 שנים ואספקת 150 אתרוגים בכל שנה.

1909 - הוחלט באסיפת "חובבי ציון" להעביר את גן האתרוגים ומטע הזיתים לקרן הקיימת לישראל עקב חובות גדולים.

ניומקה

ניומקה זה פלחה, זה שדה. ניומקה זה ללכת בשדה בצעדים גדולים ולהרגיש את האדמה. פעם הוא היה כולו בחיטה, אחר כך בתירס ובחמניות, והיום יש רק כותנה. פעם הוא היה ישן בשדה, לשמוע את החיטה גדלה. אצל ניומקה חלב, הראש והנשמה מחוברים. כשהוא מפיץ, שומרים

יוחנן

יוחנן סימון הוא הצייר של הקיבוץ. בציורים שלו החברים תמיד עייפים, הם נחים על הדשא. יוחנן מצייר בעמדה על יד השער, אולי בגלל מנורת הנפט יוצאים לו ציורים כהים כאלה. יש הורים שאומרים, שיוחנן בכלל לא עובד. אבל אנחנו יודעים, שזה הוא שמצייר את "משמר לילדים". בכל

קן גן-שמואל

חברת נוער זה עובדים ארבע וחצי שעות ולומדים ארבע. מוסד זה לומדים שש שעות ועובדים שלושה. היוזמה באה מקבוצת "שבילים": המוסד והברות הנוער יהיו גוף אחד, קן גן שמואל. משווים את שעות העבודה והלימודים, והפעילויות - משותפות. שוב הצלחנו לבלבל את הקיבוצים האחרים ואת מחלקות הקיבוץ הארצי.

הלימודים אינם בראש הסולם, יש מבצעים והרבה שעות מגרש-כדורסל, ותעסוקה שומרית הרבה יותר מעניינת, חברה משלנו, מסיבות, בילויים וקולנוע - הכול בנפרד מהקיבוץ. אנחנו במוסד מתכננים את המהפכה, והם, למטה, בשלהם.

בשבת נסיעות רק לפרדק אין לאן לנסוע. רק הוא נשאר בבית של "תומר". ואז, בלילה, הוא מסביר לנו את אמיתות החיים. לו כבר אי אפשר לספר מעשיות על שוויון וצדק ועולם חדש ותקוות שומריות. אולי זה רק אנחנו חשבנו כל הזמן, שביטלנו את כל ההבדלים.

המצב קשה

שוב מאיר לא שקט. מאיר בראון. אוכל ציפורניים, מסתובב ברחבה של חדר האוכל ולוחש לך, שזהו, העסק אבוד, מצב כל כך קשה עוד לא היה. בעיניו, בכל זמן, מעולם לא היה מצבנו כל כך קשה. גם בעבר היו מצבים קשים, אבל אז זה היה צחוק. היום, זה מצב יותר מקשה, היום אין סיכוי לפתרון, והחברים לא מבינים את זה. במצב קשה רגיל עוד היה אפשר לדבר על תביעות ובקשות, אבל היום זה לא דומה לשום מצב קשה מן העבר. היום המצב כל כך קשה, שרק אולי בבנימינה, כשאבא שלו היה גזבר, היו מצבים קשים כל כך.

אז... בבנימינה בשנת 29, היה מצב כל כך קשה, שיענקל נאלץ להחביא מתחת הגשר את המכתבים שלהם הביתה, לפולין. כשהם מצאו את הדואר... הוא הסביר להם, שכשהמצב ישתפר, הוא יקנה בולים.

היום, כשהמצב באמת קשה, מאיר נשאר אחרון הבינימינאים.

קטעי הסיפורים הקצרים מתוך ספרו של שאול קנז: "גן שמואל זה"

התאגדות הקיבוצים השיתופיים

בעקבות סדנת המטה השיתופי שהתקיימה בעין-השופט באפריל האחרון גובש נייר חזון, האמור לעדכן את ההסכמות שבייסוד התארגנות הקיבוצים השיתופיים ולהציע דרכי פעולה ועיקרי תוכנית עבודה למט"ש. לפניכם פרקי החזון עצמו, שיידונו בכנס השנתי בערבה בסתיו הקרוב

- ויכולת (שכר דיפרנציאלי).
- אחריות החבר לעבודתו ולפנסתו, בסיוע מוסדות הקיבוץ, בדרך שתביא לתרומה מר- בית לאורך זמן.
- ערבות הדדית מקיפה ואחריות משותפת לחינוך, השכלה, תרבות, בריאות וסיעוד.
- ניהול עצמי, דמוקרטי, משתף ושקוף.

חזון משותף להתאגדות הקיבוצים השיתופיים

- להיות תנועה של קיבוצים שיתופיים- שוויוניים, על בסיס הערכים האנושיים והחברתיים של צדק, חירות ואחוה (סולידא- ריות) אנושית, ולהיות מובילי התחדשות הרעיון הקיבוצי במאה ה-21.
- לפעול כתנועה שיתופית במסגרת התנו- עה הקיבוצית הכללית ("תנועה בתוך תנו- עה") המקיימת שיתוף פעולה מרבי עם כלל הקיבוצים, בכל המשותף, ולהבטיח את המ- שכיותם וקיומם הייחודי של הקיבוצים השיתופיים.
- להיות שותפים משמעותיים במאבק על הת- חדשותה ועל אופייה הסוציאלי-דמוקרטי של החברה הישראלית כולה.
- להשתתף ביצירת ברית חדשה של תנועות, גופים ויחידים, שיכוננו מחדש את תנועת העבודה הישראלית.

כיצד להתמודד אל מול התהליכים והסחף הגורפים עמם חברים וקיבוצים נוספים, דיון בסדנה בעין-השופט צילום: מריו טויב

- בעלות משותפת של הקיבוץ על הזכויות בק- רקע, התשתיות, אמצעי הייצור, מבני הצי- בור והשיכון.
- מתן ערך שווה לתרומתו של כל אדם והימנ- עות מכל צורה של שכר או תקציב המושתת על פערים בגין כישורים, השכלה, תפקיד

מסמך זה נכתב בעקבות סדנת המטה השיתופי שהתקיימה באפריל 2010. הסדנה התקיימה על רקע תה- ליכי ההפרטה והקיטוב הכלכלי-חברתי, בארץ ובעולם, ועל רקע המשך המעבר של קיבו- צים נוספים להתנהלות דיפרנציאלית ("רשת ביטחון").

הסדנה התכנסה על רקע תחושתם של רבים כי פעילותנו, חשובה ונכונה ככל שהיא, אינה מס- פיקה לעת הזו. בדיוני הסדנה שאלנו את עצ- מנו כיצד נוכל להתמודד אל מול התהליכים והסחף הגורפים עמם חברים וקיבוצים נוספים, לויתור על השותפות והשוויון כערכי יסוד להתנהלותם.

נייר זה אמור לעדכן את ההסכמות שבייסוד התארגנות הקיבוצים השיתופיים ולהציע דרכי פעולה ועיקרי תוכנית עבודה למטה השיתופי, בשילוב ובשיתוף פעולה עם כל מי שהשיתוף והשוויון יקרים להם.

ערכי הליבה

- שוויון ערך האדם.
- שוויון ערך העבודה והתמורה ממנה.
- שותפות מרבית של אנשים חופשיים.
- העצמת הפרט וטיפוח יכולותיו בתוך החברה.
- ערבות הדדית רחבה ומקיפה בין שותפים

עקרונות להתנהלות הקיבוץ השיתופי

(על בסיס נייר היסוד של הזרם השיתופי)

אחראים.
• התנהלות דמוקרטית, משותפת ושקופה.

שותפות בתיקון האדם והעולם

מדריכים ומחנכים שרוצים ליצור שינוי צריכים ללמוד בעצמם את מהות ערך העבודה, מפגש בסדנה

המשך מעמ'1

פיגות. העבודה, שדרך העבודה ניתן להקנות לנער ערכים שונים (החשובים בפני עצמם), כמו אחריות, עזרה הדדית, רצינות, יוזמה וכד', אינה יכולה לפרנס ולהחזיק מערכת עבודת ילדים במאה ה-21. מסתבר גם, שניתן להנך לער- כים כאלה דרך פעילויות אחרות, הרבה יותר אטרקטיביות (ספורט, טיולים, מועדון וכד'). גם לא סביר בעיני, שנ- מציא עבודות לבני הנוער ונרבי איתם, כדי שיבואו לעבוד. גם "ענף הינוכי" חייב שתהיה לו איוושהי זכות קיום עצ- מאית, שיש בה ברכה לעולם.

יבנה כדוגמה

שנית, עלינו לבחון ולנתח קיבוצים, בהם עדיין פועלת מערכת עבודת יל- דים כתקנה, ולאחר את הגורמים האח- ראים לכך. אם ניקח את קבוצת יבנה כדוגמה לקיבוץ כזה, נראה מיד, כי ערך העבודה עדיין נוכח בחברת המבוגרים. החכמים ישר יקפצו ויספרו, שהיכולת הכלכלית היא הקובעת, אך אין זה כך (זה אולי גורם מסייע, אך ודאי לא מר- כוז). את משק הילדים בקיבוץ הקימו לפני שנים רבות, רכזי ענפים משקי- עים בכך מאמץ וזמן כי זה חשוב להם, המבוגרים נותנים דוגמה אישית, והנר- ער גדל כשערך העבודה נוכח וקיים בחייו.

בחינוך אין קיצורי דרך

ועם זאת, נדע כולנו, שגם החזק והאמיד שבקיבוצים, שעדיין פועלת בו מערכת עבודת ילדים מתקנת וב-

שותפים לכך, כי לפחות פעם הם האמינו בערך זה. זה כמובן לא יקרה ביום ולא ביומיים, אך כשצוות הינוכי בקיבוץ, בליווי ועדת חינוך ועוד כמה תומכים, יובילו דיונים ואסיפות, שיה והרצאות, וינכיחו את הערך ומשמעותו בסדר היום של כולם, יש סיכוי שמשוהו ישתנה ויקרין גם על הנוער. הובלת סדר יום אחר בקיבוץ ע"י צוות החינוך עשויה להיות אתגר מרתק ומסעיר, כזה המזוין ומסעיר את הנפש. משימה, שבכוחה למשוך צעירים חד- רי אידיאליים לעבודה במערכת החי- נוך, ואולי אף למחויבות לטווח זמן רב יותר משנה-שנתיים. זהו חזון, שבכו- חו לתת לאנשי חינוך סם חיים שכל- כך דרוש להם. זהו ודאי הרבה יותר מבטיח מאשר לריב עם ילדי כיתה ח' (והוריהם), כעשר בבוקר, מי אחראי להשכים את הילד לעבודה במרכזית. בידינו הדבר.

ריאה, לא יחזיק מעמד לברו מול החברה הכללית העוטפת אותו (אלא אם יבחר להיות כת מנותקת מהעולם, ואז יהיה לו קצת קשה לעסוק ב"תיקון העולם"). כי אין קיבוץ בלי תנועה. לטעמי, הדרך היחידה לשינוי מש- מעותי בנושא היא יצירת אטמוספירה אחרת בקיבוץ. זו אמנם דרך ארוכה, שמצריכה אורך רוח, אך בחינוך אין קיצורי דרך. מדריכים ומחנכים שרו- צים ליצור שינוי צריכים ללמוד בע- צמם את מהות הערך, להטמיע אותו בקרבם = להאמין בו, ואז לצאת, במי- לותיו של אהרון ירליון, ל"אופנסיה רעיונית". מתקפת הסברה שתציף את הערך באטמוספירה הקיבוצית, ושתנ- סה לצבור שותפים לשינוי סדר העדי- פויות הציבורי.

אתגר מותק ומסעיר

סביר, שלא מעט מהמבוגרים יהיו

למזכיר הקיבוץ, למנהל הקהילה, למרכז המשק, לממלאי תפקידים, לחברים,

הזמנה לפורומים אזוריים לדיון בנושא חזון הקיבוצים השיתופיים

פורום צפון\מרכז

ביום שני 28.06.2010, ט"ז תמוז, בין השעות 13:00-16:00, במועדון קיבוץ יזרעאל

פורום דרום\ערבה

ביום רביעי 07.07.2010, כ"ה תמוז, בין השעות 13:00-16:00, במועדון קיבוץ שדה בוקר

בחודש אפריל 2010 התקיימה סדנת חשיבה בעין השופט שבה נוסח מחדש החזון של הקיבוצים השיתופיים ושל המטה השיתופי, כולל ערכי ליבה ויעדים לביצוע בעתיד הקרוב. אנו מזמינים את הנהלות הקיבוצים וחברים לבוא למפגש לדון על המסמך.

אנו מבקשים לנהל דיונים פנימיים בקיבוצים, לקראת הכנס השנתי של המטה השיתופי שיתקיים במועצה אזורית "חבל אילות" (בערבה) בתאריכים 17-18 בנובמבר 2010 בנושא:

"100 שנות קיבוץ ולקראת 100 שנים הבאות של שיתוף"

ההשתתפות בפורומים של כלל הקיבוצים השיתופיים חשובה מאוד!!!

לפרטים והרשמה, כולל קבלת מסמך החזון, נא לפנות למשרדי המטה השיתופי.

הט"ב החי' 61400

המטה השיתופי בתנועות הקיבוציות

בית התנועה הקיבוצית - לילאונרדו דה וינצ'י 13, תל-אביב, 61400

טל: 03-6925418 - פקס: 03-6925417

www.shavim.org.il - shitufi@tkz.co.il - www.facebook.com/shitufi

התנועה הקיבוצית

חמדנות

התבוננות במציאות הקיבוצית של ימינו אלה מלמדת, שהקוד המוסכם של הצנע לכת וייחוס חשיבות עליונה לפשטות הליכות, שהיה נטוע בעברנו החלוצי, השתנה לחלוטין. מי שידו משגת בונה וקונה. החמדנות, שהתחברה לכוחנות ולאובדן הבושה, מוציאה בחברים רבים את היסוד האנושי "הנמוך"

אבישי גרוסמן / עין־שמו

תכונת החמדנות, בהסבר עממי, היא הרצון המוגזם לרכוש רכי רים שאינם נמצאים ברשותו של הפרט ונחשבים למסמני הצלחה חברתית. החמדנות מתאפיינת לעיתים קרובות בולוול בחברות אנושית פשוטה וברצון עז להגשים את המאוויים בסגנון של כאן ועכשיו ומייד. לעיתים קרובות מתחברת תכונת החמדנות לאובדן הבושה, וגם למה ששכנינו הערבים מכנים 'שופוני יא נאס', כלומר, 'הסתכלו עליי כמה הצלחתי ומה השגתי'. התבוננות ארוכת שנים בהתנהגות אנושית מוליכה אותי למסקנה, שחמדנות היא בעיקרה תכונה נרכשת, כלומר תלוית תרבות, תלוית סביבה חברתית, תלוית נורמות בסיסיות המקובלות בחברה בה חי האדם.

סוד הקוד של הצנע לכת

בעברנו החלוצי נחשבה החמדנות לתכונה שלילית, שיש להתגבר עליה, או למצער – להסתירה. לעיתים, כדי להתגבר על ניגון התכונה הזאת בתוך עולמם הפנימי, היו רבים מהחלוצים מקפידים להופיע בעיר הגדולה כאשר הם לבושים במכנסיים מלאי טלאים וחבושים בכובע טמבל מרופט. הסביבה החברתית בה חיו ופעלו התאפיינה בקוד מוסכם של הצנע לכת וייחוס

חשיבות עליונה לפשטות הליכות. בכוונת המכוון הסתירו רבים את היותם בעלי תארים גבוהים, אם בהשכלה אקדמאית פורמאלית ואם בהשכ" לה רבנית. הקוד החברתי, לאורו פעלו, הדי גיש את האמונה וביטויה המעשי, האומר שכול חבר הוא חלק שווה ערך מתוך קבוצה ההולכת יחד כדי להגשים מטרה משותפת, שהיא חשובה יותר מאשר רצונותיו האישיים של פרט זה או אחר.

לעיתים הגזימו החלוצים בתביעותיהם מהפרטים המהווים את הקבוצה, לעיתים אפילו כתבה אצל חברים אחדים שלהבת הרצון הייחודי ליצירה אישית ייחודית. אבל חשוב להדיגיש: היה מוסכם ומקובל בחצר הקיבוצית שקבלת קוד הצניעות והנכונות לתרומה שמעבר לגדר הפורמאלי הם בגדר תנאי הכרחי ליצירת חברה טובה יותר, מתוקנת יותר. והצדק היה אתם.

אובדן הבושה

התבוננות במציאות הקיבוצית של ימינו אלה מלמדת, שהקוד השתנה לחלוטין. מי שידו משגת בונה, קונה, וקבוצת ההתייחסות אליה הוא רוצה להידמות הם בני המעמד הבינוני, שהצליחו ורכשו לעצמם את סימני הסטאטוס המלמדים על הצלחתם הכלכלית.

לעיתים קרובות תכונת הצנע לכת נתפסת כטיפשות, או למצער, כתמימות של אדם שלא מבין היכן הוא חי. לרבים אבדה הבושה והם נוהגים בחבריהם תלויים בהחלטותיהם בדרך הנוגדת לחלוטין לתפיסות "הישנות", שראו ככול חבר, באשר הוא, אדם שווה ערך לחבריו החיים איתו בקיבוץ. החמדנות, שהתחברה לכוחנות ולאובדן הבושה מוציאה בקרב רבים מחברי הקיבוץ את היסוד האנושי "הנמוך", החבוני כנראה ככול אחד מאתנו, מקבץ תכונות שפעם היו מודחקות ומוסרות, והיום הן צוהלות בקול גדול.

צחצוח חרבות בחנות צעצועים

קולות המאבק העולים מ'במקום', הם תחליף לדיון האמיתי בתחלואי הקיבוץ השיתופי. תנועה פלורליסטית, שמקבלת את כולם ובה כולם לומדים זה מזה, היא המתכון היחיד להפיכת הקיבוץ למקום שטוב לחיות בו

התוצאות מאחרות לבוא, וכיוון שכך, משתבחים בינתיים בפעילות, בהצעות, בתוכניות ובמוראל הגבוה.

מלחמה סמלית ודמיונית

לא באתי להציע כאן מתכון יותר מוצלח – כי על טחנות רוח אין טעם להסתער. המלחמה של 'במקום' היא מלחמה סמלית ודמיונית. אמנם יש מי שקוראים להניע כוחות ולציאת למאבק, אבל כולם יודעים שאין מאבק, חוץ מזה שבחן תוך כל קיבוץ, ובתוכו לכל הסיפורים האלה כמעט שאין

איור: ארנון אבני

ארנון אבני / נירים

אני משתדל לקרא את רוב הדברים שיוצאים מהימנתי השיתופי, ובעיקר ב'במקום'. אני מנסה להיכנס לעמדת התצפית של הכותבים, וזה לא קל, כי צריך להחליף עמדה רגשית, כדי להבין את הרוח שנושבת ממנו. אני מבין, שהעיתון מנסה לשרד פטריוטיזם, אבל בדרך נשכחו כל הכללים. השיח הפנימי, כפי שבא לידי ביטוי כאן, מבטא בעיקר

כשלון בזיהוי המשבר. רוב הכותבים מתייחסים לכל מה שקורה בתנועה הקיבוצית כאל מספר כשלים או מאבקים – שכלל לא קיימים והמסקנות הן בהתאם:

1. קיבוצי השינוי בחרו בעולם ערבי שגוי, שהוא ביטוי לחולשה. כלומר, לא עומדים בתביעה הערבית שמעמיד הקיבוץ השיתופי, ולכן – נתחזק בערכינו ונשתבח בהם. נוקיע את מובילי השינוי ונחשוף את פריצתם האמיתית.

כך שוקד אבישי על סיפורים מלאי אמפטיה לתועים במש"עולי השינוי, שהלקח שעולה מהם הוא עליבות החיים באותם קיבוצים. מרים משורת שירי מהיפית לכל מה שרוצים השינויים לנכס לעצמם בלבד: את השדות, שמחת החיים, החריצות וההידדות. אמרי דן בכובד ראש ביתרונות שיתוף הפעולה עם ההסתדרות (רווקא מהלך מעניין), כמובן שלא בקיבוצים השיתופיים, שזהו עיתונם, אבל העיקר שמתוך הדיון תעלה תמונה של דיכוי ושיעבוד. נחום עוד מנסה לגייס טיעונים, שצריך להסביר לבוחרים בשינוי, כי הם בטח לא הבינו...

2. הם עברו למחנה השני, ומנסים להחריב את מה שבנינו יחד, ולכן – נגדיר ונבדל את עצמנו. לא ניתן לטשטש את התחומים ולא נשתף פעולה עם מתחזים. נילחם על כל שעל וכל משרה, במטרה לחזור ולעבור להתקפה ולהשיב את השטחים השולטים שעברו לידיהם.

חיקי ומנצ'ר מציעים מהלכים, שאולי צריך לשקול, אלא שאלה לא היו באים לעולם אלא כחלק ממאבק. עזרא מציע לצאת מהבונקר ולעבור להתקפה. אופיר מספר על מעגל הקבוצות שחובר אלינו... כאילו אמריקה מצטרפת לבע"לות הברית.

3. מנהלים רודפי בצע השתלטו על הקיבוצים שלהם ושיעבדו אותם לצרכיהם, ולכן – לא צריך להקשיב לדברת וללהג שלהם, כי לא ערכים וניסיון חיים הם מיצגים, אלא אינטרסים של מעסיקיהם המושבים בחוטים. התוצאה היא שמה שכמעט לא קיים בעיתון זה ביקורת על הקיבוצים השיתופיים. מסתבר, שדווקא אלה שהולכים ומתמעטים הם כלילי השלמות. כי הביקורת היא התפקיד "שלהם".

משקל.

כי מה קרה לנו: חלק גדול מכוח המשיכה של הקיבוץ – אבד. זה קרה כתוצאה מתהליכים גדולים, חלקם שליליים וחלקם חיוביים. כחברי התנועה הקיבוצית, כאורחים וכבני אדם, צריך להתנגד לשליליים (ניכור – למשל) ולתמוך בחיוביים (היפתחות אל העולם – לדוגמה). אבל חשוב להבין, שבמגע איתם אנחנו, כקיבוץ, יכולים בעיקר להתייחס את עצמנו. הידוק השותפות בקיבוצים לא ישנה דבר בתהליכי הגלובליזציה, וגם לא במגמות התפוררות החברה בישראל. אבל אם בצד עמדתנו הערכית, נבין שצריך להתפתח – שר – נוכל להציע חלופה יותר מושכת.

קיבוצי השינוי שכך עשו, הביאו הרבה יותר משפ"חות בשנים האחרונות לחיים בקהילות שיש בהן איכות קיבוצית, מאשר קיבוצי השינוי. מי שנושף בבזוז אל מול ההישג הזה, הוא עסקן קטנצ'יק.

בניין מודל עמיד יותר

לפי כמות הכתיבה ב'במקום' על תחלואי קיבוצי השינוי, ברור לי, שהמגמה הקיימת תימשך, וחבל. חבל על הניסיונות לפתות את חברי הקיבוצים בדחלילים של שינוי שיתופי וחבל לנסות להקים חיקי, משל היינו ילדות חרדיות מורחיות – לא מאמינות מספיק. כי אלה מסגירים עוד יותר את העקרונות הרגשית, שמעדיפה מלחמות דהילוקס על פני פשרות כואבות.

הקול העולה כאן ב'במקום', הוא צחצוח חרבות בחנות צעצועים. עיקרו חוסר נכונות להביט פנימה: ראו כמה אנרגיה נשפכת כל שנה בוועידת הזרם השיתופי על עסקי שוויון ושלום עולמי – כאילו מדובר בכנס של מלכות יופי, וכמה מעט על תחלואי הקיבוץ השיתופי, זה שהאכזבה ממנו היא הבעיה היחידה שעל העיתון הזה לטפל בה.

לא מאבק נחוץ לנו, אלא שותפות רצינית בבניין המודל הבא, שיהיה אטרקטיבי יותר ועמיד יותר בזמן הזה. תנועה פלורליסטית, שמקבלת את כולם, וכולם לומדים בה זה מזה, היא המתכון היחיד להפיכת הקיבוץ למקום שטוב לחיות בו.

תעודת זהות קיבוצית באוירה קצת אחרת...

שם הקיבוץ: לביא
תאריך לידה: 1949.
מספר משפחות: 170.
ילדים: 250.
אוכלוסיה כללית: כ-650.
מספר כלבים: יותר מדי. לאחרונה התקיימה אסיפת בעלי כלבים...
מספר חתולים: פחות דומיננטי, למרות שחלק מהם מבקרים באופן קבוע בחדר אוכל ובמטבח.

גאוות קיבוץ לביא במפעל לריהוט בתי כנסת הגדול בעולם, במלון המפעיל חדרי אירוח ברמה גבוהה, בהשתמרות המערכת הקיבוצית ובקשר הטוב בין ותיקים לצעירים. התושבת המבוגרת בקיבוץ הדתי, המשמר הווי יהודי ומוג אנגלי, כבר חצתה את גיל 100 ואף זכתה לברכת הנשיא ומלכת אנגליה

יזמויות מיוחדות:

עורך-דין שפתח משרד בקיבוץ.
משרד גרפיקה ועיצוב.
חנות הבגדים שמוכרת גם לאנשים מבחוץ.
שרותי רפואה משלימה לאורחי המלון.
פריקור ומניקור.

חדר אוכל- מתי אוכלים?

שלוש ארוחות ביום במהלך השבוע. עדין אוכלים בחדר אוכל גם בליל שבת ובשבת בצהריים.

עונה על השאלון: גלעד אורבמן / לביא
תמונות: נחמיה פלג / לביא
הביאה לדפוס: ח' יום-טוב ברוכי

קצת היסטוריה:

חבורת צעירים, ברובם פליטי שואה, שהצליחו להימלט מציפורי רני הנאצים ומצאו מפלט במסגרת תנועת ה"ב"ד (ברית חלוצים דתיים) באנגליה, עלו על גבעה חשופה בלב הגליל התחתון, לצד הכביש המחבר בין טבריה לצומת גולני.

לביא היה הקיבוץ האחרון שנאחו בקרקע בנוסח הימים של המדינה בדרך, בתנאים חלוציים של הקרבה, ללא הכנות בשטח, ללא מים וללא אמצעי חיים.

אפיונים ואבני דרך:

הקיבוץ נקרא כשמו של פונדק דרכים מתקופת המשנה והתלמוד, אשר שירת עובדי אורח שהיו בדרום

מציפורי לטבריה (שני ריכוזי פעילות יהודית ענפה באותה תקופה). שרידי פונדק זה נמצאו בקרבת מקום לאתר בו הוקם הקיבוץ.

חברו כאן יהודי הווי יהודי, מוג אנגלי וחלוציות יש-ראלית. הוותיקים מספרים: "שאלנו את המוסדות המיישבים: 'איפה האדמות?' אמרו: 'תחפשו'. שאלנו: 'איפה המים?' השיבו: 'תחפרו'. אמרו לנו לעלות - ועלינו. קסם לנו הגליל וההיסטוריה רבת העלילה והגבורה של חבל ארץ זה ויהודיו בעבר. חיפשו שנו אתגר, מקום חדש לביטוי עצמי. הבטיחו לנו, שכאן

יקום גוש ישובים דתיים - והאמנו. הבטיחו לנו יצירה של "יש מאין". את ה"אין" מצאנו - ה"יש" נראה רחוק ובלתי מציאותי... בלב הקיבוץ עומד בית כנסת אשר נבנה בסגנון הבניה שאפיין את בתי הכנסת העתיקים בגליל. לצידו בית מדרש מפואר, ושניהם מהווים מקום התכנסות ולימוד תורה ויהדות לכלל האוכלוסייה.

מקורות פונסה מרכזיים:

בלביא מפעל הריטים המתמחה בייצור ריהוט לבתי כנסת. המפעל גדול ומוביל בתחומו, משווק את תוצרתו בארץ ובחו"ל. כמו כן פועל בקיבוץ מלון עם 188 חדרים אירוח ברמה גבוהה. ענפי החקלאות, שהתפתחו במהלך השנים, כוללים כיום גידולי שדה, מטעים שונים, רפת, עדר בקר ולולים.

העביר את נחיל הדבורים לחצר ביתו. אדוארד, דבוראי בנגב צילום: ציון שמר

טיילתי ראיתי

הכל דבש

נסעתי לבקר את אדוארד בסוף העולם ימינה, ליד מסוף הגבול ניצנה. עונת הרדייה בעיצומה. כיום אדוארד מתחזק 120 כוורות. מסתבר, שגם במדבר הדבורים מוצאות פרחים לינוק מהן צוף

עדין קוה / רביבים

אדוארד פיליפוב הוא הדבוראי היחיד בכל הנגב, דרומה לבאר-שבע. אדוארד עלה לארץ בשנת 1993 ואחרי שלמד ב"בית ראשון במולדת" בקדש ברנע, החליט להשתקע במושב שעל גבול מצרים, לא רחוק מניצנה. חברי מושב קדש ברנע לקחו איתם את שם הישוב, שהיה ממוקם בסניף. השם הרשמי של הישוב הוא ניצני סיני.

נסעתי לבקר את אדוארד בסוף העולם ימינה, ליד מסוף הגבול ניצנה. עונת הרדייה בעיצומה. כיום אדוארד מתחזק 120 כוורות. מסתבר, שגם במדבר הדבורים מוצאות פרחים לינוק מהן צוף. הרבר רים ניזונים גם מפרחי מלונים של המושבניקים בסביבה, שם הן מוצבות לצרכי האבקה.

לדברי אדוארד, הרבש המעולה אינו מפרחי הדרים, כמו פעם, בגלל הריסוסים שחודרים גם לדבש. כיום נחשב הדבש שמופק מפרחי בר כידודית יותר לאדם: הדבורים של אדוארד ניזונות מרזומין רפואי, שמגודל בניצנה, ומשיחי הרוחם שגדל כאן בשפע. הדבורים מוצאות צוף גם מפרחי השיטים, אקליפטוסים ואפילו מהינבוטים.

...

הקמת המכוורת התחילה באופן מקרי. בכפר הנוער הסמוך, ניצנה, התנחל נחיל דבורים שאיים על הילדים. מזכיר קצת את עדת הדבורים שהתיישבה על גוויית האריה ששיסף שמשון הגיבור. אדוארד הגיבור נחלץ לקריאתם של אנשי ניצנה, ועם ניסיון קודם מגידול דבורים באוקראינה מולדתו, העביר את הנחיל לחצר ביתו. או אז החליט להיות דבוראי בישראל.

אדוארד הקים בית דבש בצמוד לביתו, והוא משווק דבש ומור צרי בריאות ישירות לחנויות ולחוות הבודדים בנגב. בבית הדבש ניתן לראות כוורת שקופה וכלי עבודה של דבוראי - אתר תיירות מרהיב ומומלץ לביקור.

אדוארד הוא אוטודידקט, מתפוצץ מידע, אם רק תאמץ לשמוע על החיים המעניינים של הדבורים, ובעיקר על בית המלכות שלהם. טוב, במקור הוא היה מורה.

המנות הכי פופולריות בחד"א:

שניצל ועוף תמיד מתקבלים בברכה.

הנושא החם של השנה בשבילי הקיבוץ:

שיכון והפרטות, לאחרונה הפריטו את החשמל.

אירוע היסטורי:

סלילה חלקית של שביל הגינה לקיבוץ לרגל ביקור האפיפיור פאולס ה-6 בשנת 1964.

מה מוכלים עליכם השכנים?

"אח...אצלם עדיין כמו פעם....."

איזה סלבריטיז קשורים בצורה כלשהי לקיבוץ?

ברק פלג, כדורסלן קבוצת גליל עליון, שזכתה השנה באליפות המדינה כשגברה על מכבי ת"א. ברק עומד להתמנות לעוזר מאמן הקבוצה. דודי אוברמן, רל"ד הרמטכ"ל, ובקרוב סמח"ט גולני (יישר כוחו). שרה נתניהו הייתה אמורה להגיע לנח"ל לביא - אבל בסוף לא באה...

הרב משה לוינגר כיהן כרב הראשון של הקיבוץ (ועבד גם כרועה צאן אצלנו) - אבל זה היה עוד לפני מלחמת

ששת הימים.

האלוף (במיל.) יעקב עמידרור - גר אצלנו שנתיים בתקופת שירותו בצפון, ומאז נשאר בקשר חם עם הקיבוץ. הרב יהודה גלעד - הרב שלנו כבר למעלה מ-25 שנה - בילה תקופה קצרה בכנסת, וכנראה לא מתגעגע לשם...

גאוות הקיבוץ:

מפעל לריהוט בתי כנסת הכי גדול בעולם, המלון, השתמרות המערכת הקיבוצית והקשר הטוב בין ותיקים לצעירים.

עוד משהו פיקנטי?

בקיבוץ גרה אמא של חבר שחצתה את גיל 100, ועקב כך קיבלה אגרת ברכה מנשיא המדינה וממלכת בריטניה. היא עלתה לארץ בגיל 99 כדי להיות ליד בנה, וכלתה בת ה-80 עדיין צריכה להתייחס לחותנת...

